

Cemil Çiçek Konuşmasının Tam Metni

Değerli katılımlılar, değerli konuklar, saygı değer basın mensupları hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün önemli bir konuyu sizlerle tartışmaktan ve fikirlerinizi paylaşmaktan büyük bir mutluluk duyacağımı ifade etmek istiyorum.

Evvela bir teşekkür borcumuz var; Stratejik Düşünce Enstitüsü, Türkiye'nin bu gibi meselelerine karşı kurulduğu günden bu yana her zaman duyarlı oldu. Ben de imkân oldukça, fırsat buldukça bu gibi toplantılara katıldım. Doğrusu anayasa çalışmaları gibi bir kısım çalışmalara öncülük etti ve bugünkü çalışmalar yapıldı. Bugün de önemli bir toplantıyı birlikte gerçekleştiriyoruz. Teşekkürüm SDE'nin bu öncü hizmetlerinden dolayıdır. İkincisi bugünkü toplantının içeriğine, değerli konuşmacılara, konu başlıklarına baktığımızda tam da ihtiyacımız olan konulardır. Anayasa yapım süreciyle ilgili çalışmalara başladığımız günden beri toplumun çeşitli kesimlerinde ister vatandaş, ister sivil toplum kuruluşu, ister meslek kuruluşu, ister meclis dışındaki partiler dahil olmak üzere bunların hepsinden görüş istedik, katkı istedik. Gelen görüşlere baktığımızda önemli bir kısmı genel söylemden ibaret. Ayrıntılı görüş bildirenler de var ama çok önemli bir kısmı genel söylem. İşte; özgürlükçü bir anayasa talep ediliyor. Demokratik bir anayasa isteniyor. Bugüne kadar söylediğimiz bu sorunun bir bölü bir milyon ölçeğindeki kaba başlıklarını yazılı metne döken görüşler. Bunların hepsi de bizim için önemli, hepsine teşekkür ediyoruz. Hiçbir şey yapmamaktansa, hiçbir şey yazmamaktansa, hiçbir görüş bildirmemektense zahmet edip, anayasa konusu olsun olmasın meclisimize görüş bildirmiş olmalarını önemli buluyoruz ve teşekkür ediyoruz. Ama geldiğimiz noktada biraz daha özele inmemize ihtiyaç var. Yani bu bir bölü bir milyon ölçeğindeki anayasa sorununu 1 bölü 10 bin'e, 1 bölü 5 bin'e hatta 1 bölü bin'lik ölçeğine indirmemizde fayda var. İşte bugünkü toplantının konusu zaten uzunca bir süreden beri anayasanın sorunlu alanlarını teşkil eden ve uzun süredir de düzeltilmesi noktasında arzusunun, beklentinin, zaman zaman da çalışmanın olduğu önemli konuları içeriyor. Ümit ediyorum bugün buradan çıkan sonuçlar, komisyonumuza rapor olarak da kısa sürede bildirilirse, bundan sonraki çalışmalarımızda bunlardan istifade etme imkânımız olabilecektir. Uzaktan yakından gelen değerli hocalarımıza, bilim adamlarına ve sizlere de teşekkür ediyorum.

Her ülkenin olduğu gibi bizim de birçok sorunumuz var. Bunlar zaten siyasi zeminde konuşulan ve tartışılan konular. Ama bütün bunlara ilaveten Türkiye'nin 30 yıldır gazete manşetlerinde olsa da olmasa da 30 yılı aşan bir süredir anayasa sorunu var. Bugün yaşadığımız her sorun anayasadan kaynaklanmıyor olabilir. Ama bizi uzun süre meşgul eden, Türkiye'de kutuplaşmalara, gerginliklere birçok siyasi, sosyal sıkıntılara sebep olan gelişmelerin önemli bir kısmı anayasadan kaynaklanıyor. Biz de bunları anlatarak bu toplantılara katılıyoruz. Bizim bu toplantılara katılımımız fikir beyan etmek için değil. Bulduğumuz konum ve anayasa yapım süreci daha somut fikirleri ve görüşleri söylememize imkân vermiyor. Biz bu toplantılara katılıyoruz, sivil toplum kuruluşlarından, sizlerden, bilim çevrelerinden ve herkesten beklentilerimizi ortaya koyuyoruz. Bu beklentiler karşılandığı nispette, ikinci etapta yeni bir anayasa taslağı hazırlanırken bunlardan istifade edeceğiz. Onun için beklentilerimiz söylüyoruz. İki gün evvel SETA'nın bir toplantısı vardı ona katıldık, bugün buradayız, yarın 13 büyük konfederasyonun, meslek örgütünün düzenlediği Konya'daki bir toplantıya katılacağız. Bu toplantıları mümkün olan süratle Türkiye'nin her tarafında yapmaya çalışıyoruz.

Türkiye'nin tartıştığı şu son 15, 20 gün, bir aylık gazete manşetlerine, televizyonlardaki tartışmalar, siyasi partilerimizin grup toplantılarındaki atışmalarına bakarsanız özünde bu anayasadan kaynaklanan sorunlar var. Mesela neyi tartışıyoruz; cumhurbaşkanlığının süresi beş yıl mı, yedi yıl mı? Bu kadar

zamandır bu işi netleştiremedik demek ki, 5 yıl mı yedi yıl mı daha bir süre de tartışılacak. Devletin birliğini, bütünlüğünü milleti temsil eden en yüce makamla ilgili tartışma toplumda çok değişik sıkıntıları meydana getirir. 7 yıl diye evvelsi gün TBMM'den geçti ama 5 yıldır deniliyor. Veto edilsin, edilmesin, eğer gidilecekse Anayasa Mahkemesi süreci, ondan sonraki durumlar ve açıklamalara bakarsanız bu önemli bir tartışma konusu olarak önümüzde duruyor. Anayasadan ya da anayasanın yorumundan kaynaklanan bir sorun.

Bir yargılama yapılacak yetkili mahkeme Adliye Mahkemeleri midir yoksa Yüce Divan mıdır bunu da tartışıyoruz. Neden; 145 ya da 148. Maddenin yorumundan kaynaklanan, uygulamasından kaynaklanan ve yine anayasadan kaynaklanan bir sorun.

Dokunulmazlıkları tartışıyoruz, anayasal sorun. Bir milletvekilinin evi aranır mı aranmaz mı, yine anayasal sorun. Tutuklu milletvekillerinin durumu anayasal sorun.

Bu bir aylık tartışma konumuza baktığımızda ortada ciddi bir anayasa sorunu olduğu ortada. Böyle bir sorun varsa bunu kaynağında çözmek lazım. Kısmi değişikliklerle biz bu işi rayına oturtamadık. Hepimiz biliyoruz 17 defa 100'den fazla maddesi değişti ama bu binanın, 82 Anayasası ile kurulan sistemin orasını burasını tamir ederek, restore ederek bu binada yaşama hakkımız yok. Yepyeni bir binaya yepyeni bir inşaata ihtiyaç var. Bunu yaparken de tabii ki 30 yılın tecrübesinden de iyi istifade etmek lazım. Bir iş yanlış yapılırsa, iyi yapılmazsa, doğru yapılmazsa, dengeleri doğru kurulmazsa bir ülkede ne tip sorunlar çıkarın laboratuvar olarak Türkiye bilim tarihine bir armağanda bulunmuş oluyor. 82 Anayasasını iyi irdelersek toplum açısından ne gibi sorunlarla karşılaşabiliriz, Türkiye bu manada bir ülkedir. O nedenle bu anayasanın neden değişmesi gerektiği konusunda bizim bir şey söylememize gerek yok. Zaten bu anayasa ile ilgili o kadar çok olumsuz şeyler söylendi ki daha yapılış sırasında, yapıldıktan sonra, aradaki değişiklikler esnasında...

Bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum; 30 yıl içerisinde 17 defa değişti ise o ülkede hukuk istikrarını temin etmek kolay olmaz. Hâlbuki biz siyaset adamları olarak en çok vurgu yaptığımız konu güven ve istikrardır. İstikrar deyince biz daha çok bir partinin mecliste çoğunluğu elde etmesi ve tek başına iktidar olmasını anlarız, ona vurgu yaparız. O biraz da işimize gelen izahtır. Bunun doğru yanı var ama bu anayasa döneminde tek başınıza mecliste çoğunluğunuz da olsa, çok kuvvetli bir çoğunluğunuz da olsa istikrarın temin edilmediğini gördük. Bu anayasa ile sayısal istikrar mümkün ama siyasal istikrar mümkün olmadı. İşte açılan Kapatma Davası, kuvvetli bir çoğunluk var. Ama Türkiye'yi bir sene arafta bıraktı. Bunun neler kaybettirdiğini işin içerisinde olanlar bilir. Hani derler ya soğanın acısını yiyen değil doğrayan bilir. Doğrayan tarafta olduğumuz için bir Kapatma Davası'nın nelere mal olduğunu biz biliyoruz. Bunun parasal olarak da hesabını kimse yapamaz ki hayat sadece paradan da ibaret değil. Onun için bu anayasayla hukuk istikrarı da mümkün olmuyor. Zaman zaman siyasal istikrar da mümkün olmuyor. Hatta ve hatta yaptığımız iş ve işlem bu anayasa uygun olsa bile yine de sorun çıkarmaya devam ediyor. Çünkü anayasanın kendi dengeleri, balansı bozuk. Böyle olunca da düzenli bir yolculuk yapma şansımız yok. Doğru bir yaklaşımla, tespitle konuşula konuşula 12 Haziran seçimleri sonucu yeni bir anayasa yapılması konusunda toplumda genel bir mutabakat oluştu. Önde gelen siyasal partilerimiz, seçime giren partiler, şu an mecliste temsil edilen partiler, yeni anayasa konusunda topluma taahhütte bulundular. Dolayısıyla bugün siyaset kurumunun özellikle de Mecliste temsil edilen partilerin yeni bir anayasa yapma borcu, yükümlülüğü vardır. Kimse bu yükümlülüğünden kaçamaz. Herkes hesabını kitabını ona göre yapmalıdır. O halde bizim sivil toplumdan birinci beklentimiz bu yükümlülükleriniz siyasal partilere hatırlatmalarınıdır. Bu talebi canlı

tutmaları, bunun gereğini yapmadıkları takdirde siyaset kurumlarının neleri kaybedecekleri açık ve net bir şekilde ortaya koymalarıdır.

Doğru bir yaklaşımla yeni anayasa konusunda dört partinin ittifakı var. Bunu şu sebepten söylüyorum; ileride bir kısım tartışmalar, müzakereler yapılacaksa bunun şimdiden bilinmesinde, kayda geçmesinde fayda var. Mecliste grubu bulunan dört siyasi parti 5 konuda anlaştı. Birincisi yeni bir anayasa. İkincisi bu anayasayı bugün oluşmuş olan 24. Dönem parlamentosu yapacak.

Biz bu yetkiye dayanarak bu çalışmaları başlatıyoruz. Dört siyasi parti ve şahsi olarak ben, bu meclise yeni bir anayasa yapmaya ehliyetinin, etkisinin, liyakatinin olduğunu kabul ediyoruz. Teorik tartışmaların bize bir faydası olduğu kanaatini şahsen taşıyorum. Bunun dışında başka anayasa yapım yöntemlerini şu anda tartışmanın bu sürece katkı sağlayacağı kanaatinde değilim. Üçüncüsü bu anayasanın uzlaşma komisyonu aracılığıyla yapılması lazım. Meclisimizde 90'lı yıllardan itibaren oluşmuş bir gelenek olarak siyasi partilerin meclisteki temsil oranlarına bakılmaksızın eşit üyeden oluşan ve görüş birliği içerisinde sorunların çözülmeye çalışıldığı, karara bağlandığı bir yöntem var. Dolayısıyla bu hazırlık çalışmaları uzlaşma komisyonu yoluyla yapılacaktır. Ve bugün, iktidardaki partinin de bu komisyonda üç üyesi var en küçük muhalefet partisinin de üç üyesi var. Dolayısıyla 4 parti 12 üye ile tüzel kişiliklerini temsil ederek bu çalışmaları yapıyorlar.

Üzerinde anlaştıkları başka bir konu bu komisyonun başkanlığını meclis başkanının yapmasıdır. Benim talip olduğum bir görev değil. Mecliste grubu bulunan dört siyasi parti bunun üzerinde anlaştı. Benim yerime başka bir kişide meclis başkanlığını yapıyor olsaydı bu işin başkanlığını o yapıyor olacaktı. Ben de 19 Ekim tarihinden itibaren hiç aksatmadan bu görevi sürdürmeye çalışıyorum.

Dört partinin anlaştığı konu bu çalışmaların görüş birliği içinde sürdürülmesidir. Söz konusu partiler parmak hesabına dayalı bir komisyon çalışmasını arzu etmediklerini ifade ettiler. Dört partinin ilk anlaştığı konu budur. Bir takım siyasi kişilikleri, tüzel kişilikleri hesaba katarak deniliyor ki, falanca partiyle filanca anlaşır mı? Kendimizi onların yerine koyarak olumsuzluk üretmek yerine anlaşmaları gerektiğini, bu görevin kendilerinin yükümlülüğü olduğunu, yeni bir anayasa yapmak noktasında tarihi bir sorumluluk taşıdıklarını söylemek, hatırlatmak ve baskı yapmak öbür olumsuzlukları gündeme getirmekten daha faydalıdır diye düşünüyoruz. Aksini yöntem olarak söyleyenler meclis pratiğini bilmiyorlar demektir. 12 kişilik komisyonda muhalefet çoğunlukta ancak genel kurula geldiğimizde komisyonda azınlık olan genel kurulda çoğunlukta olmaktadır. Aşağıda kabul ettiğiniz yukarıda kabul görmeyecekse o zaman bu çalışmalar beyhude olur. Onun için her koşulda uzlaşmayı sağlamamız gerekiyor.

Bizim sivil toplumdan ikinci beklentimiz toplumda bir uzlaşma havası yaratmasıdır. Bir anayasa yapılacaksa bu benim anayasam değil bizim anayasamız olacaksa sadece dört partinin değil, herkesin belli bir noktada buluşması gerekiyor. Her kuruluş “en doğrusu benimkidir diğerleri yanlıştır” inatlaşması içerisinde olursa, böylesine bir fikri sabitlik söz konusu olursa binlerce anayasa metni ortaya çıkarmamız gerekir. Benim değil bizim anayasamız, diyebilmek noktasında uzlaşmacı bir tavır ve uzlaşılacak noktaları ortaya koymak ve toplumu bu yönde motive etmek lazımdır. Demokratik olgunluk bunu gerektirir. Eğer siz “dediğim dedik, bu olmazsa olmaz” diyorsanız 82 Anayasası'nın nesini tenkit ediyorsunuz? 82 Anayasası da bu mantıkla hazırlandı. Aynı felsefe ile aynı anlayışla bir anayasa yapılamaz. Elbette “benim söylediğim doğrudur ancak başkalarının da söylediğinin doğru olma ihtimali vardır” toleransı olmadığı zaman bizim binlerce anayasa metni çıkarmamız lazım. Ancak bunda ülke yararına bir sonuç çıkmaz. Onun için bizim anayasamızı yapacak bir ortalama yol

bulacağız. Önyargılarla bu tartışmalara başlarsak bu tarihi fırsatı hep beraber heba etmiş oluruz. Bu sebeple siyasi partilerden evvel, böylesine bir uzlaşma havasının topluma egemen olması noktasında sivil toplum kuruluşları bu atmosferi yaratmalıdır. Aksi takdirde yarın istediği cümleyi anayasada görmeyenler, bu anayasayı yapanları vatan haini ilan edeceklerdir. Bizim hain olmaya niyetimiz yok. Biz ülkemizi seviyoruz. Bunlar da kolayca kullanılacak sıfatlar değildir. Bir anayasa tartışmasını bu türlü, yaralayıcı, kırıcı üsluplardan, kavramlardan, sloganlardan arındırmamız gerekiyor. Bu noktada sivil toplum bu konuya öncülük etmelidir diyorum.

Bizim sivil toplumdan beklediğimiz bir başka husus da şudur; biz genelde çok uç noktalardan genellikle hareket ediyoruz. Evet, toplumda birçok sorun var. Bunların bir kısmı anayasadan kaynaklanıyor. Eğer “yeni anayasa = sıfır sorunlu bir Türkiye” dersek anayasaya haddinden fazla anlam yüklemiş oluruz. Beklentiyi makul bir seviyede tutmak gerekir. Onun için sivil toplumun, meslek kuruluşlarının daha iyi bir anayasa yapılabilmesi noktasında bir gayretin içerisinde birlikte olmalarını istemekteyiz. Ancak vatandaşımıza da şunu söylemek lazım ki; “Yeni bir anayasa Türkiye’nin bütün sorunlarını sıfırlayacak, dikensiz bir gül bahçesi meydana gelecek gibi bir beklenti gerçekçi olmaz” Elbette 20-30 yıl sonra ne olacak onu kestiremeyebiliriz ama anayasanın sorun çözmeyi kolaylaştıracak bir alan açması, buna imkân vermesi lazım. Anayasalar ayak bağı olmamalıdır. Anayasa üzerinde yapılan son 17 değişikliğe baktığımızda Türkiye’nin belli bir konuda acil ve önemli bir karar alması gerektiğinde karşısına hep bir anayasa problemi çıkmış ve bu değişiklikler de bu mahiyette yapılmıştır. Özellikle yargılamalar konusunda yapılmış bu. Sizlerde hatırlarsınız. O halde siyasetin sorun çözmeye imkân verecek temel hak ve özgürlükleri olabildiğince teminat altına alacak bir anayasa oluşturmak gerekir. Buna başka özelliklerde eklenebilir.

Bizim şu günlerde sivil toplumdan beklediğimiz başka şeyler de var; şu ana kadar bize gelen görüşlerin önemli bir kısmı genel söylemlerden, genel değerlendirmelerden ibaret. Bunlar bize heyecan verir, bizi motive eder. Arkamızda halk desteğini görmüş olmak bizim açımızdan önemli ama devlet organlarının işleyişi konusunda görüşler yeteri kadar gelmiyor. İşin kritik noktalarından bir tanesi budur. Yasama, yürütme, yargı arasındaki denge ve yürütmenin kendi modeli ne olacak? Bu konulara da artık ısınmamız lazım. Bunlarla ilgili vatandaşlarımızın görüşlerini bildirmesi lazım. Başkanlık Sistemi mi, Yarı-başkanlık sistemi mi, Parlamenter Sistem mi? Her şey buna göre düzenlenecek. Yaşadığımız sıkıntıların büyük bir kısmı temel hak ve özgürlüklerin yeterince sağlama alınamamış olması ve bu noktada getirilen kısıtlamalar hiç şüphesiz konuşulmalı ama öbür tarafta da geldiğimiz noktayı iyi görmemiz gerekir. Devletin üç tane erki var ama bu erklerin birbirleri ile olan ilişkileri iyi değerlendirilmeli. Üstelik bu anayasanın 30 yıllık süresi içerisinde bu erklerin birbirlerinin yetkisini nasıl gasp ettiğini, görev alanına nasıl müdahale ettiğini son 3-4 senedir hep beraber yaşadık, yaşıyoruz. Bu arada en fazla zarar gören kurumların başında parlamento geliyor. Parlamento, bir taraftan yargının müdahalesi ile sıkıştı öbür taraftan yürütmenin müdahalesi ile sıkıştı. Her şeyin çözümü meclistir diyoruz ama faaliyet alanı en dar olan erklerin başında yasama gelmektedir. Her şeyi biz çözeceksek o zaman bu durumu baştan gözden geçirmekte fayda var.

Uzun lafın kısıyası; biz görüş bildirmek yerine beklentilerimiz ifade etmeye çalıştık. Elbette söylediğim konularla ilgili olarak şahsi düşüncelerim, kabullerim, kanaatlerim var. Ama bu sürecin tarafsız yürütülmesi, komisyondaki görüş birliğini sağlamak ve bu çalışmalarını verimli götürebilmek adına çok keskin görüşlerimin olduğu konuda bile hiçbir görüş bildirmemeye azami gayreti gösteriyorum. Bu kararına bugün burada da uyacağım. Sözlerimi burada bitireceğim. Çok teşekkür ediyorum hepinize.

İnanıyorum ki çok faydalı bir toplantı olacak ve sonuçları da bizim çalışmalarımıza büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. Başarılar diliyorum.